

Mot en helhetlig forståelse av økonomisk og miljørelatert kriminalitet: Et bærekraftskriminologisk perspektiv

Av Jan Georg Christophersen

Abstract

*This article examines how definitions of economic crime and environmental crime are developed, contested, and applied in the Norwegian context, and how the absence of consistent conceptual framework affects legal regulation and institutional practice. Drawing on an interdisciplinary thematic framework, the analysis integrates perspectives from criminology, legal sociology, and sustainability studies, employing **sustainability crime** as an analytical and methodological approach to illuminate the interconnections between economic, ecological, and social harms. The study is based on a qualitative document analysis of legislation, public reports, and scholarly literature, supplemented by a conceptual examination of how various actors operationalize these categories in practice. The discussion demonstrates that the definitional conflict is not merely terminological but structurally conditioned by sectoral priorities and divergent understandings of societal harm. The analyses further show that a sustainability-oriented approach reveals overlapping forms of criminality and the traditional classifications fail to capture. The article concludes that establishing a more holistic and cross-sectoral conceptual framework is necessary to strengthen the knowledge base, improve governance tools, and promote more effective strategies for prevention and enforcement.*

Title in English: Toward a Holistic Understanding of Economic and Environmental Crime: A Sustainability Criminology Perspective

1. Innledning

Kriminalitetsbegreper er aldri nøytrale. De former både hvordan samfunnet forstår lovbrudd og hvordan rettsvesenet prioriterer ressurser. I norsk sammenheng har begrepene økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet fått økt oppmerksomhet de siste tiårene. Først og fremst fra politi- og tilsynsmyndigheter, media, forskere, internasjonale organisasjoner, og næringslivet selv. Dette skyldes både økt kunnskap, større økonomiske verdier i spill og voksende miljø- og bærekraftsfokus.

Situasjonen vises gjennom politiske prioriteringer, hyppige kartlegginger og større oppmerksomhet på konsekvensene for både næringsliv og samfunn. Regjeringen har de siste årene lagt fram egne stortingsmeldinger om økonomisk kriminalitet, som Meld. St. 15 (2023 – 2024), hvor det understrekes at bekjempelse av økonomisk kriminalitet er en sentral samfunnsoppgave. Slike utredninger viser at temaet har fått større politisk og strategisk betydning. Det publiseres jevnlig nasjonale undersøkelser om omfanget av økonomisk kriminalitet, blant annet for 2023 og 2024 <https://samfunsoekonomisk-analyse.nopublikasjoner/ka...>

Rapporter viser at økonomisk kriminalitet påfører norske virksomheter og kommuner store tap anslått til mellom 18 og 34 milliarder kroner årlig i 2023 <https://dinbedrift.no/manglende-politiinnsats-mot-okon...>

Både økonomisk- og miljøkriminalitet betegner handlinger som bryter loven, men de gjør det på ulike måter og med ulike konsekvenser. Økonomisk kriminalitet knyttes tradisjonelt til profittmotiverte lovbrudd begått i lovlige eller tilsynelatende lovlige virksomheter, mens miljøkriminalitet viser til handlinger som skader natur, klima og dyrevelferd.

En bred internasjonal utvikling viser at økonomisk kriminalitet (korrupsjon, hvitvasking, skatteunndragelse og bedrageri) har fått økt oppmerksomhet de siste tiårene og dermed økt global prioritet. Utviklinger kan begrunnes i globalisering av finansmarkeder, økende grensekryssende kriminalitet, større fokus på hvitvasking fra Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Financial Action Task Force (FATF) og Forente Nasjoner (FN).

Miljøkriminalitet har de siste årene fått et spesielt kraftig løft til toppnivå i internasjonal politikk. International Union for Conservation of Nature (IUCN) skriver at miljøkriminalitet nå blir behandlet som en alvorlig global trussel, med store politiske initiativer i 2025 – inkludert Group of Twenty (G20s) historiske fokus på miljøkriminalitet. Royal United Services Institute (RUSI) rapporterer at G20s ministererklæring i Cape Town i 2025 var første gang miljøkriminalitet ble løftet til kjernen av den globale agendaen. De beskriver miljøkriminalitet som både svært skadelig og svært lukrativ, og at den lenge har vært underprioritert internasjonalt.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), (Annual Report 2024) dokumenterer økende global innsats. UNODCs globale program for miljøkriminalitet viser at det nå satses tungt på: styrking av etterforskning, bedre lovverk, internasjonalt samarbeid og økt bevissthet og kunnskapsdeling. Dette fremgår av deres omfattende årsrapport.

Til tross for all oppmerksomhet er grensene mellom kriminalitetsformene økonomisk- og miljøkriminalitet uklare. Mange former for miljøkriminalitet – som ulovlig hogst, avfallskriminalitet eller handel med truede arter – er samtidig økonomisk motiverte. Dermed oppstår spørsmålet: skal miljøkriminalitet forstås som en underkategori av økonomisk kriminalitet,

eller som et eget felt med særskilte konsekvenser? Denne striden om begrepsforståelsen har betydning både for forskning, rettspolitikk og internasjonalt samarbeid.

Formålet med denne artikkelen er å undersøke hvordan begrepene defineres og brukes i norsk og internasjonal kontekst, hvilke data som finnes for å belyse dem, og hvilke konsekvenser begrepsvalgene har for rettslig praksis og kriminalitetsbekjempelse.

2. Teoretisk rammeverk

White-collar crime (hvitsnippkriminalitet) definerte Sutherland i 1939 som kriminalitet begått av personer med høy sosial status og respekt, i forbindelse med deres yrkesutøvelse. Kjennetegn er at handlingen utføres av samfunnseliten, ofte skjult i legitime virksomheter. Handlingen skiller seg fra tradisjonell kriminalitet (tyveri, vold) ved at den skjer i profesjonelle og organisatoriske sammenhenger. Disse kan inkludere bedrageri, skatteunndragelse, korrupsjon og regnskapsmanipulasjon. Vitenskapelig har definisjonen vært avgjørende. Særlig fordi Sutherland brøt med den tradisjonelle oppfatningen av kriminalitet som et fenomen knyttet til lavere sosiale klasser. Han viste at kriminalitet også finnes blant de privilegerte, og at organisasjoner kan være ansvarlige aktører.

I 1973 utvidet Clinard og Quinney begrepet til *Corporate crime* og *occupational crime*. Deres definisjoner er at økonomisk kriminalitet er profittmotiverte, lovstridige handlinger som begås innenfor eller med utspring i økonomisk virksomhet som i seg selv er – eller gir seg ut for å være – lovlig. Kjennetegnene ved *occupational crime* er individuelle lovbrudd begått i forbindelse med yrkesutøvelse (f.eks. underslag, skatteunndragelse). *Corporate crime* er lovbrudd begått av eller på vegne av organisasjoner (f.eks. miljøkriminalitet, prisfiksing og korrupsjon). Den vitenskapelige betydningen av Clinard og Quinney forskning var å utvide Sutherlands perspektiv ved å skille mellom individets og organisasjonens ansvar. De la vekt på at økonomisk kriminalitet kan true samfunnets institusjoner og økonomiske stabilitet.

Sutherland introduserte hvitsnippkriminalitet som et brudd med tradisjonell kriminologi, mens Clinard og Quinney videreutviklet begrepet til å inkludere både individ og organisasjon. Sammen gir de et helhetlig vitenskapelig rammeverk for å forstå økonomisk kriminalitet som et komplekst fenomen med både sosiale og strukturelle dimensjoner.

Miljøkriminalitet er et relativt nytt kriminalitetsbegrep – nytt kriminalitetsområde sammenlignet med økonomisk kriminalitet. Begrepet vokste frem på 1970- og 1980-tallet parallelt med miljøbevegelsens gjennombrudd og etablering av moderne miljølovgivning. I Norge ble begrepet institusjonalisert da miljøkriminalitet ble lagt inn under Den sentrale enheten for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim) i 1989. Dette markerte det første formelle, statlige løft av begrepet som et eget kriminalitetsområde.

Internasjonal ble begrepet *Environmental crime* bruk av US Environmental Agency (EPA) på 1970-tallet og kriminologer innen «green criminology», særlig etter 1980. Økonomisk kriminalitet er eldre fordi det har røtter tilbake til 1800-tallets handels- og selskapslovgivning. Miljøkriminalitet

kunne ikke oppstå før moderne miljølovgivning – fra 1950-tallet og fremover. Miljøskade ble definert som et samfunnsproblem og staten fikk et apparat for å regulere natur og forurensning.

Ettersom bærekraft har etablert seg som et overordnet samfunns mål, har miljøkriminalitet i økende grad blitt forstått som én del av et større fenomen: *Bærekraftskriminalitet*. Tendensen mot å samle økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet under én overordnet kategori – bærekraftskriminalitet – kan forklares gjennom flere utviklingstrekk i samfunn, politikk og næringsliv. Dette handler ikke bare om språk, men om en dypere forståelse av hvordan kriminalitet påvirker samfunnets bærekraft (Christophersen, 2025).

Utviklingen mot å samle økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet under den overordnede betegnelsen bærekraftskriminalitet kan forstås som et uttrykk for en bredere konseptuell og institusjonell integrering av bærekraftskriminalitet i samfunnsstyringen. Etter hvert som bærekraft har etablert seg som en normativ ramme gjennom blant annet FNs bærekraftsmål Sustainable Development Goals (SDG 2015), har både offentlige myndigheter og private aktører i økende grad begynt å betrakte ulike former for bærekraftsbrudd som trusler mot samfunnets langsiktige økonomiske, sosiale og økologiske stabilitet. Økonomisk kriminalitet underminerer tillit, markedsintegritet og statenes inntektgrunnlag, mens miljøkriminalitet skader naturgrunnlaget og økosystemets bæreevne. Samtidig viser empiriske studier at disse kriminalitetsformene ofte er tett sammenvevd, ettersom miljøskadelig virksomhet ofte er motivert av økonomisk gevinst, og økonomiske lovbrudd i økende grad knytter seg til miljø- og klimarelaterte markeder (Meld. St. 15 (2023-2024; Lynch, Stretesky & Long (2018)).

Dette skaper et analytisk og praktisk behov for et begrep som fanger opp hvordan slike handlinger samlet sett truer samfunnets evne til å opprettholde bærekraftige utviklingsprosesser. Begrepet bærekraftskriminalitet fungerer dermed som en integrerende kategori som synliggjør både felles drivere, overlappende skadevirkninger og behovet for tverrsektorielle regulerings- og kontrollmekanismer.

Mens begrepet miljøkriminalitet tradisjonelt har vært knyttet til overtredelser som direkte skader naturmiljøet, favner bærekraftskriminalitet et bredere spekter av handlinger som undergraver de tre dimensjonene i bærekraftbegrepet: miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Overgangen fra miljøkriminalitet markerer dermed et skifte fra et sektorielt til et helhetlig perspektiv på samfunnsskade.

Et teoretisk rammeverk vil omfatte tre faktorer. Vi kan starte med grønn kriminologi. Grønn kriminologi har utfordret tradisjonelle forståelser av kriminalitet ved å inkludere miljøskader som ikke nødvendigvis er juridisk definert som kriminelle. Dette aspektet gir et grunnlag for å forstå bærekraftskriminalitet som en videreføring av miljøkriminalitet, der normativt uakseptable handlinger kan ha like store konsekvenser som lovbrudd (White og South (2013); Lynch og Stretesky 2014)).

Under global selskapsstyring må bærekraftskriminalitet forstås i lys av transnasjonale prosesser, internasjonale avtaler og globale markeder som skaper komplekse reguleringsutfordringer. Selskapsstyringsperspektivet viser hvordan regulering ofte skjer i gråsoner mellom nasjonal lovgivning og internasjonale normer.

Bærekraftsteori understreker balansen mellom økonomiske, sosiale og miljømessige dimensjoner. Bærekraftskriminalitet kan dermed defineres som handlinger som systematisk undergraver denne balansen, eksempelvis grønnvasking, manipulasjon av klimadata eller utnyttelse av juridiske smutthull.

Eksempler på bærekraftskriminalitet kan være grønnvasking – bedrifter som bevisst gir et feilaktig bilde av bærekraftig praksis. Feilrapportering av utslipp hvor manipulering av klimadata foregår for å unngå sanksjoner. Ulovlig ressursutnyttelse hvor overfiske eller hogst som bryter med internasjonale avtaler. Samt finansiell bærekraftskriminalitet hvor investeringer i prosjekter som undergraver miljømål, til tross for SDG-krav. FNs 17 bærekraftsmål og 169 delmål gir et normativt rammeverk. Relevante mål for bærekraftskriminalitet inkluderer: Mål 12 - ansvarlig bruk og produksjon, 13 - stoppe klimaendringene, 14 - liv under vann, 15 - liv på land, 16 - fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner.

Bærekraftskriminalitet utfordrer eksisterende juridiske og kriminologiske rammer. Det reiser spørsmål om hvor grensen mellom lovlighet og etikk trekkes, og hvordan man kan utvikle reguleringsmekanismer som fanger opp handlinger som undergraver bærekraftsmålene. Videre peker feltet på behovet for tverrfaglig forskning, der kriminologi, miljøvitenskap og økonomi møtes.

Miljøkriminalitet som forskningsfelt er i ferd med å utvides til et bredere rammeverk for bærekraftskriminalitet. Dette begrepet gir rom for å analysere handlinger som ikke bare bryter med loven, men som systematisk fokuserer på å utvikle begrepsapparatet, metodiske tilnærminger og reguleringsstrategier som kan håndtere denne type kriminalitet.

Bærekraftskriminalitet kan defineres som: *«Et tverrfaglig analytisk begrep som omfatter handlinger, praksiser eller strukturelle forhold som direkte eller indirekte undergraver samfunnets evne til å opprettholde miljømessige, sosial og økonomisk bærekraft. Begrepet fungerer som et overordnet forskningsrammeverk som integrerer innsikter fra kriminologi, miljøstudier, økonomi og samfunnsvitenskap for å analysere kriminalitetens samlede og langsiktige konsekvenser for bærekraftige samfunnsprosesser.»*

Denne definisjonen gjør tre viktige ting: a) plasserer bærekraftskriminalitet som et overordnet felt, ikke en erstatning for eksisterende kategorier. b) Understreker tverrfaglighet, som er nødvendig for å forstå komplekse kriminalitetsformer. c) Knytter begrepet til bærekraftens normative mål, slik at forskningen kan vurdere kriminalitetens langsiktige samfunnskonsekvenser.

Juridiske definisjoner av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet må forstås innenfor både rettsdogmatiske og institusjonelle rammer. I norsk strafferett tar definisjonen utgangspunkt i straffelovens system, hvor legalitetsprinsippet, skyldkravet og straffbarhetsvilkår danner den teoretiske strukturen som begrepene tolkes gjennom. Dette innebærer at økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet først og fremst avgrenses gjennom lovens ordlyd og rettspraksis, og analyseres i lys av strafferettens formål og metodiske tilnærming. Samtidig opererer Økokrim med en bredere og mer praktisk orientert forståelse av disse kriminalitetsformene, der etterretningsarbeid, tverrfaglige vurderinger og strategiske prioriteringer spiller en sentral rolle. Økokrims institusjonelle perspektiv fungerer dermed som en komplementær ramme som viser hvordan juridiske definisjoner anvendes, operasjonaliseres og videreutvikles i møte med komplekse og samfunnsskadelige lovbrudd. Slik belyser kombinasjonen av strafferettslig teori og Økokrims

praksis både normative og de operative sidene ved hvordan økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet forstås og håndteres i Norge.

Når norsk strafferett og Økokrims arbeid anerkjennes i et internasjonalt perspektiv, trer begrepet bærekraftskriminalitet frem som et samlende analytisk begrepsverktøy. Bærekraftskriminalitet omfatter handlinger som undergraver miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft, og favner dermed både økonomisk kriminalitet, miljøkriminalitet og komplekse grenseoverskridende lovbrudd. I denne sammenhengen blir Norges deltakelse i internasjonale samarbeidsstrukturer som International Criminal Police Organization (INTERPOL), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) og De forente stater (United Nations) (FN) særlig relevant. INTERPOLs globale nettverk bidrar til å identifisere og bekjempe kriminalitetsformer som ulovlig avfallshandel, naturressurskriminalitet og korrupsjon, som alle har direkte konsekvenser for bærekraftsmålene. Europol styrker den operative kapasiteten i Europa gjennom felles etterretning og koordinerer aksjoner mot blant annet miljøkriminalitet, økonomisk kriminalitet og organisert utnyttelse av naturressurser. FN-systemet, særlig gjennom UNODC, setter de normative rammene ved å koble kriminalitetsbekjempelse til bærekraftsmålene og utvikler globale standarder for rettsstat, antikorrupsjon og miljøbeskyttelse. Sett i sammenheng viser det at norsk strafferett og Økokrims praksis ikke bare inngår i et internasjonalt samarbeid, men også i en bredere global innsats for å beskytte bærekraftige samfunnsstrukturer. Bærekraftskriminalitet fungerer dermed som et konsept som binder sammen nasjonale og internasjonale perspektiver og synliggjør hvordan kriminalitetsbekjempelse er en integrert del av arbeidet med å globalisere bærekraftsmål.

Oppsummert kan bærekraftskriminalitet plasseres under tre teoretiske rammer og dermed forstås som et tverrsektorielt fenomen som utfordrer både tradisjonelle strafferettslige kategorier og etablerte styringsmodeller.

En forvaltningsmessig ramme knytter begrepet til hvordan offentlige myndigheter organiserer, regulerer og håndhever samfunnets bærekraftsmål. Her blir bærekraftskriminalitet et uttrykk for svikt i styringskjeden – enten gjennom mangelfull regulering, utilstrekkelig kontrollkapasitet eller fragmentert myndighetsutøvelse. Dette perspektivet fremhever betydningen av samordning mellom sektormyndigheter, risikobasert tilsyn og bruk av både strafferettslige og administrative virkemidler for å sikre etterlevelse av bærekraftsrelaterte normer.

I en regulatorisk teoretisk ramme forstås bærekraftskriminalitet som et resultat av komplekse reguleringsregimer der staten, markedet og internasjonale aktører samhandler. Her står begreper som «compliance», «regulatory governance» og «responsible regulation» sentralt.

Bærekraftskriminalitet oppstår når aktører bevisst omgår eller manipulerer reguleringer som skal beskytte miljø, klima, arbeidsforhold eller økonomisk integritet. Dette perspektivet synliggjør hvordan kriminaliteten ofte skjer i gråsoner mellom lovlighet og ulovlighet, og hvordan effektive tiltak krever fleksible reguleringsstrategier, samarbeid med private aktører og internasjonal koordinering.

Innen kriminologisk teori, særlig innenfor «green criminology» og «state-corporate crime», plasseres bærekraftskriminalitet som en form for strukturell og ofte høyst profitabel kriminalitet

som skader økosystemer og samfunn for fremtidige generasjoner. Her analyseres kriminaliteten som et resultat av maktforhold, økonomiske insentiver og globaliserte produksjonskjeder. Perspektivet fremhever at bærekraftskriminalitet ofte er underregulert, underrapportert og underprioritert, nettopp fordi den begås av ressurssterke aktører og fordi skadevirkningene er diffuse, langsiktige og transnasjonale. Kriminologien bidrar dermed med et kritisk blikk på hvorfor slike lovbrudd oppstår, hvem som tjener på dem, og hvorfor rettssystemet ofte har begrenset evne til å reagere.

Samlet sett viser disse tre teoretiske rammene at bærekraftskriminalitet ikke bare er et juridisk fenomen, men et styrings-, og samfunnsproblem som krever tverrfaglige tilnærminger og internasjonalt samarbeid.

2. Metode

Denne artikkelen bygger på en kvalitativ dokumentanalyse av et spekter av nasjonale og internasjonale kilder som belyser hvordan økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet defineres, måles og forstås. Formålet med metodevalget er å undersøke hvordan ulike institusjoner – både i Norge og internasjonalt – opererer med delvis overlappende, delvis motstridende definisjoner, og hvordan dette påvirker kunnskapsgrunnlaget om kriminalitetsformenes omfang og karakter.

En sentral del av datagrunnlaget består av offentlig tilgjengelig økonomisk statistikk og trusselvurderinger fra relevante norske myndigheter, herunder Statistisk sentralbyrå, Skatteetaten og Økokrim. Disse kildene gir både kvantitative indikasjoner på omfang og utviklingstrekk, og kvalitative vurderinger av trender, risikoområder og kriminalitetsformer, som anses særlig alvorlige eller undervurdert i kunnskapsgrunnlaget. Trusselvurderingene fungerer som ekspertbaserte analyser som setter statistikken inn i en bredere kontekst og synliggjør områder der definisjonsmessig uklarhet påvirker risikovurderinger.

I artikkelen benyttes også nasjonale omfangsundersøkelser gjennomført av Justis- og beredskapsdepartementet og tilknyttede etater. Disse undersøkelsene gir systematiske estimater av forekomst, mørketall og samfunnsmessige konsekvenser av ulike former for økonomisk og miljøkriminalitet. De er metodisk forankret i representative utvalg og standardiserte målemetoder, og brukes i analysen for å vurdere hvordan variasjoner i definisjoner påvirker datainnsamling, rapportering og tolkning av kriminalitetsnivå.

For å sette den norske definisjonsdebatten inn i et komparativt perspektiv, inngår internasjonale rapporter fra Europol, INTERPOL og relevante FN-organer som sentrale datakilder. Disse rapportene gir oversikter over globale trender, typologiser og operative definisjoner av økonomisk og miljørelatert kriminalitet. De viser også hvordan ulike jurisdiksjoner vektlegger ulike elementer i sine definisjoner, noe som bidrar til å identifisere både harmoniseringstendenser og vedvarende uenigheter på tvers av landegrenser. Dette materialet er særlig relevant for å analysere hvordan internasjonale rammeverk påvirker nasjonal begrepsbruk og politikkutfordring.

Dokumentanalysen er gjennomført som en tematisk og komparativ analyse. Først er kildene gjennomgått for å identifisere eksplisitte definisjoner av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Deretter er definisjonene sammenlignet på tvers av kildetyper og institusjoner

for å avdekke mønstre, avvik og potensielle konflikter. Analysen legger særlig vekt på: hvordan definisjonene operasjonaliseres i statistikk og omfangsundersøkelser, hvordan trusselvurderinger begrunner sine kategoriseringer, hvordan internasjonale organisasjoner strukturerer sine typologier og hvilke konsekvenser definisjonsvariasjon har for kunnskapsproduksjon og kriminalitetspolitikk.

Kildene som inngår i analysen varierer i formål, metodikk og grad av empirisk forankring. Økonomisk statistikk kan være påvirket av underrapportering og variasjon i registreringspraksis, mens trusselvurderinger i større grad bygger på ekspertvurderinger enn på systematiske data. Internasjonale rapporter kan være preget av politiske prioriteringer og ulike juridiske rammeverk. Disse begrensningene er tatt i betraktning ved at analysen fokuserer på definisjonsbruk og begrepsmessige strukturer, snarere enn på presise estimater av kriminalitetens faktiske omfang.

3. Diskusjon

Kjernetema i artikkelen er selve definisjonskampen: Hva skal regnes som økonomisk kriminalitet, og hva bør omfattes av begrepet miljøkriminalitet? Artikkelen viser at det ikke er enighet om hvor grensen går, verken i fagmiljøer eller politikken. Noen aktører ønsker en snever definisjon, der økonomisk kriminalitet primært knyttes til tradisjonelle handlinger som skatteunndragelse, hvitvasking, korrupsjon og bedrageri, men andre vil inkludere et bredere spekter av handlinger som påvirker økonomien indirekte, for eksempel grove brudd på arbeidsmiljølovgivningen eller utnyttelse av offentlige støtteordninger.

På samme måte viser artikkelen at miljøkriminalitet kan forstås både snevert og vidt. En snever definisjon fokuserer på direkte og målbare skader på natur, som ulovlig utslipp eller ulovlig avfallshåndtering. En bredere tilnærming inkluderer også systematiske brudd på rapporteringsplikter, feilklassifisering av avfall og omgåelse av miljøregler gjennom kreativ selskapsstrukturering. Problemstillingen som trer frem, er hvordan ulike definisjoner påvirker hvem som blir sett på som kriminell, hvilke saker som blir prioritert, og hvor tydelig rettssystemet fremstår.

Artikkelen søker å plassere definisjonsstriden i en større utvikling der både økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har fått økt oppmerksomhet de senere tiårene. Globalisering, økt bruk av komplekse selskapsstrukturer og digitalisering har gjort det vanskeligere å avdekke økonomisk kriminalitet, samtidig som klima- og naturkrisen har ført til sterkere krav om ansvarlig miljøforvaltning. Det skapes dermed et press på lovgivere til å tydeliggjøre hvilke handlinger som skal prioriteres.

Videre viser artikkelen til at internasjonale organisasjoner og avtaler, som EU-regelverk og internasjonale konvensjoner, påvirker hvordan Norge og andre land definerer og bekjemper både økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Dette gjør at definisjonene ikke bare er et nasjonalt anliggende, men del av en større juridisk og politisk kontekst.

Et hovedpunkt i artikkelen er at definisjoner ikke er nøytrale, men uttrykk for verdier og prioriteringer. Når økonomisk kriminalitet defineres snevert, er det først og fremst åpenbare, «klassiske» lovbrudd som kommer i søkelyset. En bred definisjon kan derimot favne flere typer utnyttelse og misbruk av systemer, men risikoen er at begrepet blir så omfattende at det mister kraft

og blir vanskelig å håndheve. Definisjonen av bærekraftskriminalitet løfter frem begge syn: De som vil ha presise og operasjonelle definisjoner for å sikre rettssikkerhet og forutsigbarhet, og de som mener at for snevre definisjoner inviterer til «lovlig uetisk» atferd.

Når det gjelder miljøkriminalitet, viser dette arbeidet til at det er spenning mellom symbolpolitikk og effektiv håndheving. Strengt og vide definisjoner kan sende et sterkt signal om at miljøet tas på alvor, men hvis rettsvesenet ikke har kapasitet til å følge opp, kan det svekke tilliten til systemet. Samtidig fremhever artikkelen at en for snill eller uklar definisjon kan gjøre det mulig for store aktører å fortsette skadelig praksis uten reelle konsekvenser. Gjennom eksempler på konkrete saker – for eksempel ulovlige utslipp, brudd på konsesjonsvilkår eller kreative skatteopplegg – illustrerer teksten hvordan definisjonene får praktisk betydning.

Dette arbeidet fremstår i hovedsak som drøftende ved at den presenterer ulike perspektiver, men den har også et underliggende normativt budskap om at dagens definisjoner enten er utilstrekkelig klare eller ikke godt nok tilpasset dagens samfunnsutfordringer.

Språket i artikkelen er faglig preget, men likevel tilgjengelig for en bredere leserkrets. Det brukes juridiske og samfunnsfaglige begreper, men de forklares ofte gjennom konkrete eksempler. Dette gjør det lettere for leseren å forstå hvorfor definisjonsstriden ikke bare er en akademisk detalj, men noe som har betydning for både næringsliv, miljø og befolkning.

I denne artikkelen benyttes flere retoriske virkemidler. For det første brukes ekspertuttalelser fra jurister, forskere og representanter for tilsynsmyndigheter for å gi teksten tyngde og troverdighet. For det andre anvendes kontraster – for eksempel mellom «papirbestemmelser» og «reell håndheving» - for å understreke avstanden mellom ideal og praksis. I tillegg brukes enkelte verdiladede uttrykk, som «gråsone», «systematisk omgåelse» eller «symbolpolitikk», for å skape engasjement og gi leseren et tydelig bilde av problemets alvor.

Selv om artikkelen hovedsakelig har et informativt preg, er den også argumenterende. Gjennom seleksjonen av kilder, sak og ordvalg antyder den at dagens situasjon ikke er tilfredsstillende, og at det er behov for en mer gjennomtenkt og helhetlig tilnærming til hvordan økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet defineres og bekjempes.

Artikkelen viser tydelig at definisjonsstriden har dype juridiske og politiske konsekvenser. Juridisk sett handler det om rettssikkerhet, forutsigbarhet og legitimitet. Hvis begrepene er for uklare, risikerer man både ujevn praksis, vilkårlig håndheving og at like saker behandles ulikt. Hvis begrepene er for snevre, kan alvorlige handlinger i praksis falle utenfor strafferetten og dermed ikke bli møtt med sanksjoner.

Politisk handler striden om prioriteringer av ressurser og politisk ansvarlighet. I dette arbeidet pekes det på at politiske beslutninger om hvilke handlinger som skal regnes som økonomisk kriminalitet eller miljøkriminalitet, i praksis er beslutninger om hvem som skal kunne holdes til ansvar – og hvem som ikke skal det. Den peker også på mulige interessekonflikter: Næringslivsaktører kan frykte økt regulering og flere straffbare forhold, mens miljøorganisasjoner og andre samfunnsaktører kan mene at dagens definisjoner beskytter økonomisk interesser på bekostning av miljø og fellesskap.

I artikkelen antydes dermed at definisjonskampen ikke bare er et teknisk-juridisk spørsmål, men også et uttrykk for større samfunnsmessige konflikter mellom økonomisk vekst, miljøhensyn og rettferdighet. Det søker å belyse et komplekst og ofte underkommunisert tema på en tilgjengelig måte, og tydeliggjør at definisjoner i juss og politikk har reelle konsekvenser. Ved å bruke både eksempler og ekspertuttalelser, gir det grunnlag for å forstå hvorfor det er uenighet, og hva som står på spill. Det viser sammenhengen mellom økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet som to felt der grensene er i bevegelse.

Debatten om hvordan økonomisk og miljøkriminalitet skal defineres, har betydelige implikasjoner for strafferettslig praksis, forvaltningens prioriteringer og kunnskapsproduksjon. Begrepsmessig avklaring påvirker både rettsanvendelse, ressursbruk og hvordan kriminalitet synliggjøres i statistikk og forskning (Larsson, 2020; Økokrim 2023).

I norsk sammenheng har særlig skillet mellom administrative sanksjoner og strafferettslige reaksjoner skapt diskusjon om hvorvidt miljøkriminalitet bør forstås som en underkategori av økonomisk kriminalitet eller som et selvstendig rettsområde.

Presise definisjoner er avgjørende for legalitetsprinsippet og forutsigbarhet i rettsanvendelsen. Uklare begreper kan føre til ulik praksis mellom politidistrikter og tilsynsmyndigheter, særlig i grenseflaten mellom forvaltningsrett og strafferett (Aubert 2019).

Høyesterett har i flere avgjørelser understreket betydningen av klare normer i miljø saker. I HR-2016-2554-A (Hafslund-saken) presiserte retten at miljøregelverket må tolkes i lys av formålet om å beskytte allmenne interesser, og at overtredelser ofte har et økonomisk motiv. I HR-2020-2130-A (Avfallsimport-saken) la Høyesterett vekt på at miljøkriminalitet ofte er komplekse og krever både økonomisk og teknisk forståelse. Disse avgjørelsene illustrer at miljøkriminalitet i praksis ofte behandles som økonomisk kriminalitet, selv om den formelt står som et eget felt.

Uklare definisjoner kan også påvirke terskelen for å gå fra administrative reaksjoner til straff. Høyesterett har i HR-2017-1997-A (Ulvesonen) understreket at alvorlige miljøovertredelser skal møtes med straff, ikke bare administrative sanksjoner, når skadepotensialet er betydelig.

Begrepsavklaringer påvirker hvordan politi, påtalemyndighet og tilsyn prioriterer ressurser. Dersom miljøkriminalitet klassifiseres som økonomisk kriminalitet, kan den lettere omfattes av eksisterende strategier for profittmotivert kriminalitet, som finansiell etterforskning, utbyttebeslag og tverretatlig samarbeid (Økokrim 2023).

Samtidig krever miljøkriminalitet særskilt kompetanse innen biologi, kjemi og økologi. En for sterk integrasjon i økonomisk kriminalitet kan føre til at spesialisert miljøfaglig kompetanse nedprioriteres (Skogh 2021). Dette kan svekke både forebygging og etterforskning.

Kategorisering påvirker hva som blir målt og dermed hva som blir politisk synlig. Statistiske systemer som Statistisk sentralbyrå (SSB) og politiets system for registrering og klassifisering av straffesaker (STRASAK) er avhengige av klare kategorier for å produsere sammenlignbare tall (SSB 2020). Dersom miljøkriminalitet integreres i økonomisk kriminalitet, kan forskningen i større grad fokusere på økonomiske motiver, aktørstrukturer og markedseffekter (Gottschalk 2018). Dersom de holdes atskilt, kan forskningen bedre belyse økologiske skadevirkninger og samfunnsmessige konsekvenser.

Retts sosiologisk teori viser at kategorisering av kriminalitet påvirker hvordan samfunnet oppfatter alvorlighet og ansvar (Mathiesen 2018). Miljøkriminalitet har historisk vært lavt prioritert, delvis fordi skadevirkningene er indirekte og ofte rammer framtidige generasjoner. Begrepsavklaringer kan dermed fungere som et virkemiddel for å endre normer og styrke samfunnets reaksjon.

Reguleringsteori understreker at effektiv håndheving krever et samspill mellom myke og harde virkemidler. Dersom miljøkriminalitet defineres som økonomisk kriminalitet, kan staten i større grad bruke økonomiske sanksjoner og inndragning som styringsverktøy. Dersom det holdes adskilt, kan reguleringen i større grad vektlegge økologiske hensyn og føre-var-prinsippet (Aires & Braithwaite 1992).

Teori om økonomisk kriminalitet (Clinard & Quinney 1973) fremhevet at profittmotiv er en sentral drivkraft. Mange miljøovertredelser – ulovlig avfallshåndtering, ulovlig hogst og utslipp – skjer nettopp for å redusere kostnader. Dette taler for å forstå miljøkriminalitet som en form for økonomisk kriminalitet.

En normativ vurdering: integrasjon eller eget felt kan argumentene for integrasjon være felles motivstruktur fordi mange miljøovertredelser er profittmotivert (Gottschalk 2018).

Et annet argument kan være styrket prioritering ved at økonomisk kriminalitet har høy politisk oppmerksomhet, integrasjon kan gi miljøkriminalitet større tyngde. Effektiv etterforskning ved metoder som finansiell etterforskning, utbyttebeslag og regnskapsanalyse er ofte relevante i miljø saker (Økokrim 2023). I argument for Høyesteretts praksis finner vi at flere HR-avgjørelser behandler miljø saker som økonomisk motiverte.

Argumenter for å behandle miljøkriminalitet som eget felt kan gjøres på bakgrunn av særskilt «sladderpotensial» (et sosiologisk og organisasjonsfaglig begrep som viser til i hvilken grad en hendelse, situasjon eller informasjon egner seg for å bli gjenstand for sladder). Miljøkriminalitet rammer økosystemer og framtidige generasjoner (Skogh 2021). Behov for spesialisert kompetanse er et område hvor etterforskning krever naturfaglig ekspertise som ikke nødvendigvis finnes i økonomiske enheter. Her kan også trekkes inn risiko for at marginalisering kan ved integrasjon føre til at miljøhensyn underprioriteres i konkurranse med mer tradisjonelle økonomiske saker som for eksempel skatteunndragelser.

En samlet vurdering kan være en hensiktsmessig løsning som utgjør en hybrid modell. Miljøkriminalitet beholdes som et eget fagfelt, med egne fagmiljøer, statistikk og kompetanse. Et annet perspektiv kan være profittmotivert miljøkriminalitet innlemmes i strategier for økonomisk kriminalitet, slik at økonomiske virkemidler brukes systematisk. Dette ivaretar både behovet for spesialisering og nødvendigheten av effektiv bekjempelse av profittmotivert kriminalitet.

Begrepsavklaring er et styringsverktøy som påvirker strafferettslig praksis, forebygging, ressursbruk og kunnskapsproduksjon. En gjennomtenkt kategorisering av miljøkriminalitet er nødvendig for å sikre både effektiv håndheving og faglig presisjon. En hybrid modell fremstår som mest hensiktsmessig i lys av både teori og rettspraksis. En hybrid modell er en som kombinerer to eller flere ulike tilnærminger, teorier, metoder eller systemer for å skape en mer helhetlig og robust forståelse enn hver del kan gi alene.

4. Analyse

I artikkelen undersøkes det hvordan begrepsavklaringer innen strafferetten er gjenstand for faglig og politisk uenighet. Analysen vurderer artikkelens tematiske fokus, argumentasjonsstruktur og samfunnsmessige implikasjoner, samt deres metodiske og retoriske grep.

Her tematiseres definisjonsmessige utfordringer knyttet til økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Problemstillingen dreier seg om ulike forståelser av disse begrepene påvirker rettsanvendelse, prioriteringer i kontrollapparatet og den normative avgrensningen av hva som anses straffverdig atferd.

Dette arbeidet plasserer debatten i en bredere utvikling preget av økt internasjonalisering, teknologisk kompleksitet og skjerpede miljøpolitiske forventninger. Den viser til at både EU-regelverk og internasjonale konvensjoner påvirker definisjoner, og begrepsavklaringer dermed ikke kan forstås isolert fra transnasjonale rettslige rammer.

Artikkelen presenterer to hovedposisjoner: En snever definisjon som vektlegger rettssikkerhet, forutsigbarhet og operasjonaliserbarhet. En bred definisjonslinje som søker å inkludere nye former for systematisk utnyttelse og miljøskade som ikke nødvendigvis fanges opp av tradisjonelle kategorier.

Her anvendes eksempler og ekspertuttalelser for å underbygge at definisjonsvalgene har praktiske konsekvenser for håndheving og prioritering. Den antyder at dagens begrepsbruk er utilstrekkelig til å møte moderne kriminalitetsformer.

Språket er analytisk, men samtidig normativt orientert. Her benyttes kontraster, metoder og autoritative ideer for å styrke argumentasjonen. Den fremstår som en kombinasjon av informativ fremstilling og implisitt kritikk av eksisterende praksis.

I artikkelen synliggjøres det at definisjonsstriden har betydelige konsekvenser for rettssystemets legitimitet og effektivitet. Videre viser den at begrepsavklaringer er politisk ladede, ettersom de påvirker ressursallokering, reguleringsnivå og hvilke aktører som holdes rettslig ansvarlige.

Artikkelen gir en oversikt over problemfeltet, men kunne med fordel utdypet konkrete alternative definisjoner og deres rettslige konsekvenser. Den tematiserer heller ikke i tilstrekkelig grad maktforholdene mellom ulike interessegrupperinger. Likevel fremstår den som et relevant bidrag til forståelsen av hvordan beredskapen påvirker både rettspolitisk og praktisk håndheving.

Den kunne også med fordel gått enda dypere inn i hva konkrete alternative definisjoner innebærer i praksis, og i hvilken grad det finnes forslag til lovendringer eller reformer. Videre kunne det også vært gjort tydeligere hvilke aktører som har mest makt i denne definisjonsdebatten, og om noen perspektiver er underrepresentert, for eksempel fra arbeidstakere, lokalsamfunn som rammes av miljøskader, eller mindre bedrifter som må tilpasse seg regelverket.

Likevel, artikkelen synliggjør hvordan kampen om begreper i realiteten er en kamp om makt, ansvar og prioriteringer i samfunnet. Den viser at måten vi definerer disse formene for kriminalitet på, påvirker hvilke handlinger som synliggjøres, hvem som holdes ansvarlig, og hvor effektivt rettssystemet kan reagere på alvorlige lovbrudd. Samtidig avdekkes spenninger mellom

behovet for klare, retts tekniske definisjoner og ønsket om å fange opp nye former for utnyttelse og skade.

Videre kan man stille spørsmål ved om artikkelen i tilstrekkelig grad problematiserer risiko for at «definisjonsinflatjon» - stadig bredere begreper – kan gjøre det vanskelig å opprettholde et effektivt og rettferdig rettssystem. Selv om artikkelen antyder denne problematikken, kunne drøftingen vært mer balansert ved å utdype både fordeler og ulemper ved brede kontra snevre definisjoner. Begrunnelsen for mangelfull utdypning er i det vesentlige forårsaket av begrensninger i datagrunnlaget.

Artikkelen beskriver at definisjoner av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet er dynamiske og politisk omstridte. Den viser at begrepsavklaringer er avgjørende for rettssystemets evne til å håndtere komplekse samfunnsutfordringer, og at dagens definisjoner står overfor betydelige revisjonsbehov.

5. Konklusjon

Dette arbeidet har vist at dagens definisjoner av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet er utilstrekkelig for å fange opp kompleksiteten i moderne lovbrudd, og at uklarhetene svekker både rettsanvendelse, statistikk og politikkutforming. Det er etter mitt syn nødvendig med en mer omfattende og funksjonell begrepsbruk som tydeliggjør hvordan økonomiske motiver, miljømessige konsekvenser og samfunnsmessig skade henger sammen. Særlig bør grenseflatene mellom økonomiske og miljømessige lovbrudd forstås som overlappende snarere enn adskilte kategorier.

Et sentralt normativt poeng er at Økokrim-data må tas i bruk langt mer systematisk. Uten en konsistent og transparent datapraksis vil både forskning og forvaltning fortsette å operere med fragmentert kunnskap. Sammenligning med andre land viser at Norge har et betydelig forbedringspotensial når det gjelder standardisering av kriminalitetskategorier og integrering av miljøhensyn i økonomiske kriminalitetsanalyser. Dette bør få direkte politiske og rettslige konsekvenser: Begrepsvalgene må ikke overlates til tilfeldigheter, men inngå som en del av en bevisst kriminalpolitisk strategi.

Videre forskning bør derfor prioritere komparative studier, empiriske analyser av hvordan begrepsbruk påvirker etterforskning og domstolpraksis, samt undersøke nye kriminalitetsformer som utfordrer tradisjonelle kategorier. En mer kunnskapsbasert og normativt tydelig begrepsutvikling er avgjørende for å sikre at både økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet behandles med den alvorligheten og presisjonen de krever. I denne sammenheng er det at begrepet bærekraftskriminalitet kan komme til nytte.

Referanser

- Aubert, V. (2019). *Rettens sosiale virkning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ayres, I. & Braithwaite, J. (1992). *Responsive Regulation*. Oxford: Oxford University Press
- Christophersen, J.G. (2025). *Bærekraftskriminalitet*. Oslo: Forlaget J.G. Christophersen
(Tilgang 29.12.2025). <https://forlagetjgchristophersen.com>
- Clinard, M B. & Quinney, R. (1973). *Criminal behavior systems: A typology*. 2nd edn. New York: Holt, Rinehardt and Winston.
- FNs Generalforsamling (2015). Sustainable Development Goals (SDG).
- Gottschalk, P. (2018). *Økonomisk kriminalitet i Norge*. Oslo: Cappelen Damm.
- Larsson, P. (2020). Økonomisk kriminalitet i et samfunnsperspektiv. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvitenskap*, 107(2), s. 145–162.
- Lynch, M. J. & Stretesky, P.B. (2014) *Exploring green criminology: Towards a green criminology revolution*. Farnham: Ashgate.
- Lynch, M. J., Stretesky, P. B. & Long, M. A. (2017). *Green Criminology: Crime, Justice, and the Environment*. Oakland, CA: University og California Press.
- Mathiesen, T. (2018) *Retten i samfunnet*. Oslo: Pax
- Meld. St. 15 (2023-2024). Oslo: Regjeringen.
- Regjeringen.no: Oversikt over bærekraftsmålene (sist oppdatert 21. 12. 2023).
- Skogh, G. (2021). Environmental Crime and Enforcement. *Journal of Environmental Law*, 33(1), s 1–20
- SSB (2022) *Statistikk om anvendte lovbrudd*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Sutherland E.H. (1940) “Withe collar crime”, *American Sociological Review*, 5(1), pp. 1–12.
- United Nations Office on Drugs and Crime: Annual Report 2024.
- White, R. & South, N. (2013). *The Future of Green Criminology: Horizon scanning and climate change*. Paper presented at the American Society of Criminology Conference. Atlanta Georgia.
Tilgjengelig 27. 12. 2025 på: <https://repository.essex.ac.uk/11799/>
- Økokrim (2023) *Trusselvurdering 2023*. Oslo: Økokrim.